

ԱՐԹՈՒՐ ԴԱՄԲԱՐՅԱՆ

Հայ-ռուսական համալսարանի իրավունքի տեսության և սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի վարիչ,
ՀՀ կառավարման ակադեմիայի իրավունքի ամբիոնի պրոֆեսոր,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր,
ՀՀ վաստակավոր իրավաբան

ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ԿԱՐՃԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏԱԾ ՈՐՈՇՄԱՆ ԹԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՏԿՈՒՄԸ

Հոդվածում վերլուծվում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասով նախատեսված՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշման թերությունների (անհատականությունների և բացթողումների) լուծման մեխանիզմը: Հեղինակը տարանջատում է թերությունների շտկման ընդհանուր և հատուկ մեթոդները, քննարկում որոշման էությունը չփոփոխելու պայմանը, ինչպես նաև առանձին վերլուծում վարույթային ծախսերի բաշխման հետ կապված հարցերը: Անդրադարձ է կատարվում նաև օրենսդրական բացթողմանը՝ հսկող դատախազի որոշմանը շահագրգիռ անձանց ծանոթացնելու կարգի բացակայությանը:

Հիմնաբառեր - քրեական վարույթի կարճում, դատավարական որոշման թերություններ, անհատականությունների լուծում, բացթողումների վերացում, վարույթային ծախսերի բաշխում, հսկող դատախազ, օրինական ուժ, դատավարական անալոգիա:

Ներածություն

Նախաքննությունն ավարտվում է մեղադրական եզրակացություն կազմելով կամ վարույթը կարճելու մասին որոշում կայացնելով (դրանք և վարույթի նյութերը հսկող դատախազին հանձնելով), սակայն դրանով մինչդատական վարույթը չի եզրափակվում, քանի որ մեղադրական եզրակացությունը կամ վարույթը կարճելու մասին որոշումը վարույթի նյութերի հետ միասին դատախազին հանձնելուց հետո ծագում է մի ժամանակահատված, որի ընթացքում դատախազը և վարույթի մյուս մասնակիցներն իրականացնում են որոշակի դատավարական գործունեություն, և առաջանում են դատավարական հարաբերություններ:

Մինչդատական վարույթը, որպես համակարգ, բաղկացած է երկու հարաբերականորեն ինքնուրույն փուլերից՝ նախաքննության փուլից և նախաքննության արդյունքների դատախազական վերստուգման փուլից:

Նախաքննության արդյունքների դատախազական վերստուգման փուլը նախաքննության փուլի մաս չէ, քանի որ նախաքննության փուլն արդեն իսկ ավարտվել է, իսկ դատախազի այս ժամանակահատվածում իրականացվող գործունեությունը հաջորդում է նախաքննության փուլին: Ավելին՝ ՀՀ ՔրԴՕ 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետում ուղիղ նշված է, որ մեղադրական եզրակացությունը կամ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը քննիչից ստանալու պահից մինչև մեղադրական եզրակացությունը դատարան հանձնելը, քրեական վարույթը կարճելու մասին քննիչի որոշումը հաս-

տատելը կամ վարույթի նյութերը նախաքննության մարմին վերադարձնելը վարույթն իրականացնող մարմինը ոչ թե քննիչն է, այլ հսկող դատախազը:

Քրեական վարույթի որևէ ժամանակահատված (ընթացք) քրեական դատավարության փուլ է ճանաչվում՝ ելնելով առաջին հերթին դոկտրինում մշակված չափանիշներից՝ փուլի անմիջական խնդիր, սուբյեկտային կազմ, դատավարական ձևի առանձնահատկություն, փուլը եզրափակող ակտի առկայություն և այլն: Նախաքննության արդյունքների դատախազական վերստուգման փուլն օժտված է փուլերին հատուկ հատկանիշներով²:

Դատախազական վերստուգման փուլը, կախված վերստուգման օբյեկտից, իրականացվում է երկու ձևով՝

1) դատարանում մեղադրանք հարուցելու հարցի լուծման ձևով,

2) քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով:

Քննարկվող հոդվածի համատեքստում կարևոր է քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դատախազական վերստուգման փուլի ավարտից հետո ծագող առանձին հարցերի քննարկումը:

Քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դրսևորվող դատախազական վերստուգման փուլը սկսվում է նախաքննության փուլի ավարտից հետո: Ավելի ճշգրիտ՝ այն սկսվում է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը վարույթի նյութերի հետ միասին քննիչից ստանալու պահից:

Քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դրսևորվող դատախազական վերստուգման փուլի վարույթն ավարտվում է հետևյալ որոշումներից մեկի ընդունմամբ.

1) քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը հաստատելը, կամ

2) վարույթի նյութերը նախաքննության մարմին վերադարձնելը:

Քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դրսևորվող դատախազական վերստուգման փուլն ավարտվում է դատախազի կողմից քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը հաստատելու պահին, այլ ոչ թե որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելու պահին: Օրինական ուժի մեջ մտնելը տեղի է ունենում ավելի ուշ՝ բողոքարկման ժամկետը լրանալուց կամ բողոքարկումից հետո որոշումը վերջնականապես հաստատվելուց հետո (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 11-րդ մաս): Այսինքն՝ փուլն ավարտվում է դատախազի կողմից որոշում կայացնելու պահին, իսկ որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը տեղի է ունենում արդեն փուլի ավարտից հետո:

Քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դրսևորվող դատախազական վերստուգման փուլի ավարտից հետո (որոշումը հաստատումից մինչև օրինական ուժի մեջ մտնելը) ծագում են (կարող են ծագել) կազմակերպական կամ բողոքարկման վարույթներ, որոնք թեև դուրս են դատավարական փուլային համակարգից, բայց համարվում են քրեադատավարական ընդհանուր համակարգի մաս: Մասնավորապես.

1) Բողոքարկման վարույթը, որը ծագում է այն դեպքում, երբ վարույթի մասնավոր մասնակիցը համաձայն չէ դատախազի կողմից քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը հաստատելու հետ: Այս դեպքում մասնավոր մասնակիցը կարող է բողոքարկել որոշումը վերադաս դատախազին (ՀՀ ՔրԴՕ 196-րդ հոդվածի 7-րդ մաս, 207-րդ հոդվածի 7-րդ մաս): Այս հարաբերությունները դատավարական են, սակայն ծագում են քրեական վարույթի կարճումը հաստատելու հարցի լուծման ձևով դրսևորվող դատախազական վերստուգման փուլի ավարտից հետո:

2) Տեղեկացման պարտականությունը, ըստ որի՝ քննիչը, դատախազի կողմից քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը հաստատելուց հետո, վարույթի մասնավոր մասնակիցներին տեղեկացնում է կայացված որոշման մասին (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 7-րդ մասի և 196-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն): Տեղեկացումը տեղի է ունենում փուլի ավարտից հետո:

Ավելին, օրենքով նախատեսվել է նաև քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշման թերությունները հսկող դատախազի որոշմամբ լուծելու հնարավորություն, եթե

դրանց լուծումը չի փոխում որոշման էությունը (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մաս): Այս պարագայում նախաքննության արդյունքների դատախազական վերստուգման փուլն ավարտվել է, սակայն օրենքով հսկող դատախազին տրվել է դատավարական որոշում կայացնելու հնարավորություն:

Դոկտրինում քիչ ուշադրություն է դարձվում դատավարական ակտերում առկա անհստակությունների և բացթողումների շտկման հարցերին, իսկ առկա աշխատանքները վերաբերում են առավելապես դատական ակտերում առկա անհստակությունների շտկմանը, որը նաև պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ օրենսդրությամբ նախատեսված են միայն դատական ակտերի անհստակությունները շտկելու կառուցակարգեր:

Հետազոտության մեթոդաբանությունը

Սույն հոդվածի նպատակն է քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշման թերությունները շտկելու մասին ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասով նախատեսված կարգավորումների ֆորմալ դոգմատիկ վերլուծություն իրականացնելը:

Հետազոտության հիմնական մեթոդը ֆորմալ դոգմատիկ (իրավական) մեթոդաբանությունն է, որի շրջանակում կիրառվել են նաև իրավահամեմատական, իրավական նորմերի մեկնաբանման, համակարգային վերլուծության և անալոգիայի մեթոդները: Տվյալների հիմնական աղբյուրը ՀՀ ՔրԴՕ-ն է:

Հավաքված տվյալների վերլուծությունն իրականացվել է ֆորմալ-տրամաբանական եղանակով սույն օրենսդրական կարգավորումների բովանդակությունը, կառուցվածքը և դրանց փոխկապակցվածությունը բացահայտելու նպատակով:

Հետազոտության արդյունքները և քննարկումը

ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասով կարգավորվում են քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշման թերությունների (անհստակությունների և բացթողումների) լուծման հետ կապված հարցեր:

ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասի համաձայն՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշման անհստակությունները լուծվում են հսկող դատախազի որոշմամբ, եթե դրանց լուծումը չի փոխում որոշման էությունը: Լուծման ենթակա են ապացույցների պահպանման կամ տնօրինման, գույքի արգելադրման, վարության ծախսերի բաշխման հարցերը, եթե քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ դրանք չեն լուծվել կամ հստակ չեն լուծվել:

Սույն կարգավորումը վերաբերում է բացառապես օրինական ուժի մեջ մտած քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմանը, որի նպատակն է ապահովել իրավահարաբերությունների և անձանց

իրավական կարգավիճակների կայունությունը: Վարույթը կարճելու մասին որոշումը քրեական վարույթն եզրափակող (ավարտող) դատավարական ակտ է, ուստի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո դրա վերացումը նշանակում է վարույթի նորոգում (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 12-րդ մաս), որի պարագայում կրկին ծագում են դատավարական հարաբերություններ, և որոշման կատարման գործընթացը խաթարվում է, քանի որ վերանում է կատարման իրավական հիմքը:

Վարույթը կարճելու որոշման մեջ անհատականությունները լուծելու նպատակով նախապատվություն է տրվել ոչ թե այդ որոշումը վերացնելու և վարույթը նորոգելու կառուցակարգին (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 12-րդ մաս), այլ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ հսկող դատախազի առանձին որոշմամբ անհատականությունները շտկելու (լուծելու) մեխանիզմին (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մաս): Վերջին դեպքում վարույթը կարճելու մասին որոշումը չի վերացվում, պահպանում է իր օրինական ուժը, և դրա կատարման գործընթացը չի ընդհատվում կամ խաթարվում: Ընդհակառակը, անհատականությունների լուծումը նպատակ ունի հստակեցնել որոշման բովանդակությունն այնպես, որ այն հնարավոր լինի կատարել առանց երկիմաստությունների՝ առանց կատարման ընթացքում լրացուցիչ խոչընդոտների առաջացման: Ենթադրենք, քրեական վարույթը կարճելու մասին օրինական ուժի մեջ մտած որոշմամբ նախատեսված է վերացնել գույքի արգելադրումը, սակայն որոշմամբ հստակ չի նշվել գույքն անհատականացնող հատկանիշը, հասցեն, կադաստրային ծածկագիրը: Այդ դեպքում հսկող դատախազն իր որոշմամբ կարող է լուծել այդ անհատականությունը՝ ճշգրտելով գույքի նկարագրությունը:

ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասում նախատեսված են քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման թերությունների լուծման ընդհանուր և հատուկ ռեժիմներ: Ընդհանուր ռեժիմը վերաբերում է ցանկացած անհատականության լուծմանը՝ որոշման էությունը չփոփոխելու պայմանով (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասի առաջին նախադասություն), իսկ հատուկ ռեժիմը՝ կոնկրետ հարցերով (օրինակ՝ ապացույցների պահպանման հարցերով) թերությունների (չլուծված կամ հստակ չլուծված հարցերի) լուծմանը՝ առանց որոշման էությունը փոփոխելու պայմանի (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասի երկրորդ նախադասություն):

Ընդհանուր ռեժիմի կիրառման համար պետք է առկա լինեն երկու պայման՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ որևէ հարցով առկա են անհատականություններ և դրանց լուծումը չի փոխում որոշման էությունը:

Անհատականությունների առկայության պայմանը նշանակում է, որ քրեական վարույթը կարճելու

մասին որոշմամբ տվյալ հարցը կարգավորվել է, սակայն դա արվել է որոշակի թերություններով և սխալներով: Թերությունների վերացման ընդհանուր ռեժիմը չի կիրառվում, երբ որոշման մեջ առկա է ոչ թե անհատականություն, այլ բացթողում, այսինքն՝ օրենքի պահանջով որևէ հարց պետք է կարգավորվեր քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ, սակայն՝ չի կարգավորվել: Օրինակ՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ պետք է շարադրվեն քրեական վարույթ նախաձեռնելու առիթը, նախաքննության ընթացքում հաստատված փաստական հանգամանքները, դրանք հաստատող ապացույցները, քրեական վարույթը կարճելու իրավական հիմքերը և հիմնավորումները (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 5-րդ մաս), սակայն այդ որոշման մեջ քրեական վարույթ նախաձեռնելու առիթը կամ իրավական և փաստական հիմնավորումները բացակայում են: Եթե այս հարցերը չեն արտացոլվել որոշման մեջ, ապա առկա է ոչ թե անհատականություն, այլ բացթողում: Մինչդեռ, օրենքով նախատեսված չէ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման բացթողումները վերացնելու հնարավորություն (բացառությամբ՝ հատուկ ռեժիմով նախատեսված հարցերի):

Ընդհանուր ռեժիմի կիրառման երկրորդ պայմանը՝ որոշման էությունը չփոխելու պահանջն է: Անհատականության լուծումը կփոխի որոշման էություն, եթե դա վերաբերում է մասնավորապես հետևյալ դեպքերին.

1) Քրեական վարույթը կարճելու օրենսդրական հիմքերը սխալ վկայակոչելը: Այսպես՝ ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասը կիրառելի չէ, եթե քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ չի նշվել ՀՀ ՔրԴՕ 13-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ քրեական վարույթը կարճելու օրենսդրական հիմքը կամ նշվել է ՀՀ ՔրԴՕ 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի սխալ կետ, իսկ որոշումից ակնառու չէ, թե վարույթն ինչ հիմքով է կարճվել: Մյուս կողմից, եթե, օրինակ, քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը կայացնելիս քննիչը սխալմամբ վկայակոչել է ոչ թե ՀՀ ՔրԴՕ 13-րդ հոդվածը, այլ ՀՀ ՔրԴՕ 133-րդ հոդվածը (գույքի արգելադրման կարգը) և որոշումից պարզ երևում է, թե վարույթը օրենսդրական ինչ հիմքով է կարճվել, ապա հսկող դատախազը կարող է այս ռեժիմով շտկել հոդվածի սխալ վկայակոչումը, քանի որ դա որևէ կերպ չի ազդում որոշման էության վրա:

2) Մեղադրյալի, տուժողի կամ վարույթի այլ մասնավոր մասնակցի անհատական տվյալների փոխարեն սխալմամբ այլ անձի անհատական տվյալներ ներկայացնելը, որի արդյունքում փոխվում է վարույթի մասնակցի անձը:

Նման դեպքերում կիրառելի է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշումը վերացնելու և վարույթը նորոգելու մեխանիզմը (ՀՀ ՔրԴՕ 207-րդ

հոդվածի 12-րդ մաս):

Անհատականության լուծումը չի փոխում որոշման էությունը, եթե դա վերաբերում է մասնավորապես հետևյալ սխալներին.

1) Անձանց անհատական տվյալների վրիպակները: Խոսքը վերաբերում է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ նշված անձանց անունների, ազգանունների, բնակության հասցեների և այլ նույնականացնող տվյալների մեջ առկա տեխնիկական վրիպակներին, որոնց շտկումը չի հանգեցնում վարույթի մասնակցի անձի փոխարինմանը: Ինչպես նշվեց, եթե պարզվում է, որ վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ սխալմամբ նշվել են բոլորովին այլ անձի անհատական տվյալներ (որը կապ չունի վարույթի հետ), ապա այդպիսի անհատականության շտկումը կփոխի որոշման էությունը, ուստի մեզնից հետո ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասը կիրառելի չէ:

2) Որոշման պատճառաբանական մասում առկա ոչ հստակ ձևակերպումները: Խոսքը վերաբերում է առաջին հերթին քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման պատճառաբանական մասում առկա ոչ միանշանակ ձևակերպումներին: Օրինակ՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ առկա են անձի մեղավորության վերաբերյալ երկիմաստ ձևակերպումներ կամ որոշման պատճառաբանական մասում սխալմամբ հայտնվել են մեկ այլ վարույթին վերաբերող դրվագներ, որոնք տվյալ վարույթի հետ որևէ կապ չունեն:

3) Ապացույցի համարների կամ վարույթի նյութերի էջերի հիշատակմանը վերաբերող սխալներ: Խոսքը վերաբերում է այն դեպքերին, երբ որոշման մեջ վկայակոչվել է ապացույցի սխալ համար, օրինակ՝ «թիվ 12 արձանագրություն»-ի փոխարեն «թիվ 13 արձանագրություն», եթե նյութերից միանշանակ պարզ է, թե որ ապացույցն է նկատի ունեցել քննիչը կամ վկայակոչվել է վարույթի նյութերի սխալ էջի համար:

4) Ժամկետներին կամ թվագրումներին վերաբերող սխալներ: Խոսքը վերաբերում է վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ հիշատակված ժամկետներին, օրինակ՝ որոշման մեջ սխալմամբ նշվել է, որ «նյութերին ծանոթացել են եռօրյա ժամկետում» կամ որոշման թվագրման ակնհայտ սխալներին, օրինակ՝ «2025 թվական»-ի փոխարեն «2024 թվական», եթե փաստացի կարճումը տեղի է ունեցել 2024 թվականին:

Բոլոր դեպքերում ուղղումը պետք է լինի ակնհայտ և հիմնավորված վարույթի նյութերով, առանց լրացուցիչ ապացույցման անհրաժեշտության: Եթե ուղղումը պահանջում է ապացույցների գնահատում կամ փաստական հանգամանքների վերանայում, ապա այն դուրս է ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասի կարգավորման սահմաններից և ենթակա է լուծման քրեական վարույթը կար-

ճելու մասին որոշումը վերացնելու և վարույթը նորոգելու ռեժիմով (ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 12-րդ մաս):

Հատուկ ռեժիմը վերաբերում է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ կոնկրետ թվարկված հարցերի (ապացույցների պահպանում կամ տնօրինում, գույքի արգելադրում, վարութային ծախսերի բաշխում) թերությունների լուծմանը:

Հատուկ ռեժիմի կիրառման համար նախատեսված է մեկ պայման՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ օրենքով հատուկ նշված հարցի առնչությամբ առկա են թերություններ: Խոսքը վերաբերում է երկու տեսակի թերությունների.

1) անհատականություն՝ հարցը կարգավորված է, բայց սխալներով.

2) բացթողում՝ հարցն ընդհանրապես չի կարգավորվել, թեև անհրաժեշտ էր կարգավորել:

Թերությունների այս երկու տեսակները բխում են օրենքի՝ «եթե ... չեն լուծվել կամ հստակ չեն լուծվել» ձևակերպումից:

Ի տարբերություն որոշման անհատականությունները լուծելու ընդհանուր ռեժիմի՝ հատուկ ռեժիմի պարագայում «թերությունների լուծումը չի փոխում որոշման էությունը» պայմանը նախատեսված չէ: Ամենայն հավանականությամբ, օրենսդիրը համարել է, որ ապացույցների պահպանման կամ տնօրինման, գույքի արգելադրման, վարութային ծախսերի բաշխման հարցերն ունեն օժանդակ բնույթ և, հետևաբար, դրանց հետ կապված թերությունների լուծումն ընդհանրապես չի ազդում կարճման որոշման էության վրա: Ուստի հատուկ ռեժիմի շրջանակում հսկող դատախազն իրավասու է լուծել ինչպես անհատականությունները, այնպես էլ բացթողումները՝ առանց ստուգելու, թե արդյոք այդ լուծումը փոխում է որոշման էությունը:

Ինչպես նշվեց, հատուկ ռեժիմը վերաբերում է նաև վարութային ծախսերի բաշխման հարցերին: Սակայն անհրաժեշտ է վերլուծել, թե արդյոք քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ (և, համապատասխանաբար, հսկող դատախազի՝ թերությունները լուծող որոշմամբ) կարող են լուծվել վարութային ծախսերը բաշխելու հարցերը՝ հաշվի առնելով ինչպես կարճման որոշման բովանդակության պահանջները, այնպես էլ վարութային ծախսերի վերաբերյալ ընդհանուր կարգավորումը:

ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 5-րդ մասում, որը սահմանում է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման բովանդակությունը, վարութային ծախսերի բաշխումը ներառված չէ: Մասնավորապես, ըստ այս դրույթի՝ որոշման մեջ շարադրվում են՝ քրեական վարույթ նախաձեռնելու առիթը և հիմքը, հաստատված փաստական հանգամանքները, ապացույցները, կարճման իրավական հիմքերը, արգելադրված կամ առգրավված գույքի և իրեղեն ապա-

ցույցների տնօրինման հարցերը, ինչպես նաև բողոքարկման կարգը: Վարութային ծախսերը այդ ցանկում բացակայում են:

Միաժամանակ՝ ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասի երկրորդ նախադասությամբ վարութային ծախսերի բաշխման հետ կապված թերությունների լուծումն ուղղակիորեն հիշատակվում է որպես քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման թերությունները շտկելու հատուկ ռեժիմի առարկա: Այսպիսով, հսկող դատախազին վերապահվել է նշված թերությունները լուծելու լիազորություն, որից կարելի է բխեցնել նաև քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ այս հարցերը լուծելու քննիչի լիազորությունը:

Վարութային ծախսերի վերաբերյալ ընդհանուր կարգավորումների կապակցությամբ նշենք, որ ՀՀ ՔրԴ-Օ 166-րդ և 167-րդ հոդվածներով սահմանվում են վարութային ծախսերի հետ կապված հարաբերությունները: Վարութային այն ծախսերը, որոնց լուծումը վերապահված է բացառապես դատարանին և ենթադրում են դատապարտում, չեն կարող կիրառվել այս հարաբերությունների նկատմամբ: Հետևաբար, քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ (և դրա թերությունները վերացնելու մասին դատախազի որոշմամբ) կարող են լուծվել վարութային այն ծախսերը, որոնք կապված չեն դատապարտվածի վրա դրվելու հետ: Օրինակ՝ ՀՀ ՔրԴ-Օ 166-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ վարույթի ընթացքում կատարված ծախսերը վարույթն իրականացնող մարմնի որոշման հիման վրա ենթակա են հատուցման տուժողի, նրա օրինական ներկայացուցչի, գույքային պատասխանողի, մեղադրյալի օրինական ներկայացուցչի, պետական միջոցների հաշվին նշանակված փաստաբանի, փորձագետի, թարգմանչի, հոգեբանի, վկայի դիմումի համաձայն՝ ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված չափով: Նախաքննության փուլում ծախսերը հատուցելու (բաշխելու) մասին քննիչի այս որոշումը կարող է արտացոլվել քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման մեջ:

Այսպիսով՝ հատուկ ռեժիմի շրջանակում հսկող դատախազը կարող է լուծել այն վարութային ծախսերի բաշխման հետ կապված թերությունները, որոնք կապված չեն դատապարտված անձի վրա դրվելու հետ:

ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասը չի կարգավորում այն հարցը, թե արդյոք հսկող դատախազի՝ անհատականությունները կամ բացերը լուծող որոշումը պետք է հանձնվի շահագրգիռ անձանց (վարույթի մասնավոր մասնակիցներին և այն անձին, որի իրավաչափ շահերին առնչվում է որոշումը): Օրենսդիրը լուծում է այս մասով, ինչը կարելի է համարել օրենսդրական բացթողում:

Նման իրավիճակում առկա են քրեադատավարական իրավունքը extra legem (օրենքից դուրս)

զարգացնելու դոկտրինը կիրառելու հիմքեր, այսինքն՝ օրենքի անալոգիայի միջոցով համանման դրույթներ կիրառելու հնարավորությունը:

ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 7-րդ մասը սահմանում է, որ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման հանձնման նկատմամբ կիրառվում է ՀՀ ՔրԴ-Օ 196-րդ հոդվածի 6-րդ մասը, որի համաձայն՝ քրեական հետապնդումը դադարեցնելու մասին որոշումն ստանալուց հետո քննիչը դրա պատճեններն անհապաղ հանձնում է վարույթի մասնավոր մասնակիցներին, հանցագործության մասին հաղորդում ներկայացրած անձին, ինչպես նաև այն անձին, որի իրավաչափ շահերին առնչվում է որոշումը: Նշված անձանց քննիչը բացատրում է նաև վարույթի նյութերին ծանոթանալու կարգը:

Հաշվի առնելով հարաբերությունների նմանությունը՝ ՀՀ ՔրԴ-Օ 196-րդ հոդվածի 6-րդ մասն անալոգիայի կարգով պետք է կիրառել քննարկվող հարաբերությունների նկատմամբ, այսինքն՝ քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման թերությունները լուծող որոշման պատճենը հսկող դատախազը պետք է հանձնի վարույթի մասնավոր մասնակիցներին և այն անձին, որի իրավաչափ շահերին առնչվում է որոշումը:

Եզրակացություններ

ՀՀ ՔրԴ-Օ 207-րդ հոդվածի 13-րդ մասը նախատեսում է օրինական ուժի մեջ մտած քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշման թերությունների լուծման երկու ռեժիմ՝ ընդհանուր (անհատականությունների շտկում՝ էությունը չփոփոխելու պայմանով) և հատուկ (ապացույցների տնօրինման, գույքի արգելադրման և վարութային ծախսերի բաշխման թերությունների լուծում՝ առանց նշված պայմանի):

Ընդհանուր ռեժիմը կիրառելի է միայն այն դեպքում, երբ որոշմամբ հարցը կարգավորված է, սակայն առկա են անհատակ ձևակերպումներ, այլ ոչ թե բացթողումներ: Իսկ հատուկ ռեժիմը թույլ է տալիս լուծել ինչպես անհատականությունները, այնպես էլ բացթողումները թվարկված կոնկրետ հարցերի շրջանակում:

Հատուկ ռեժիմի շրջանակում հսկող դատախազը կարող է լուծել այն վարութային ծախսերի բաշխման հետ կապված թերությունները, որոնք կապված չեն դատապարտված անձի վրա դրվելու հետ:

Հսկող դատախազի՝ թերությունները լուծող որոշումը շահագրգիռ անձանց հանձնելու վերաբերյալ առկա է օրենսդրական բացթողում, որը պետք է հաղթահարել իրավունքի զարգացման extra legem դոկտրինի հիման վրա: Անալոգիայի կարգով առաջարկվում է կիրառել ՀՀ ՔրԴ-Օ 196-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված կարգը՝ որոշման պատճենը վարույթի մասնավոր մասնակիցներին և շահագրգիռ անձանց հանձնել:

¹ Տեքստում կօգտագործվի նաև «դատախազական վերստուգման փուլ» անվանումը:

² Այս հարցը պահանջում է առանձին քննարկում:

³ Տե՛ս Могилевский Г. А. Процессуальный механизм исправления описок и явных арифметических ошибок в решении суда по гражданским делам. «Международный журнал гуманитарных и естественных наук», 2022, № 3-3, стр. 66-68, Колоколов Н. А. «Технические ошибки»: практика в поисках путей их исправления. «Российский судья», 2021, № 9, стр. 49-54.

⁴ Առաջին հայացքից կարող է թվալ, որ ՀՀ ՔրԴ-Օ 41-րդ հոդվածի 9-րդ կետը քննիչին լիազորում է քրեական վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ լուծել նաև վարության ծախսերը բաշխելու հետ կապված հարցերը, սակայն դա իրականում այդպես չէ: Նշված նորմի համաձայն՝ քննիչը միջոցներ է ձեռնարկում վարության ծախսերի հատուցումն ապահովելու համար: Այսինքն՝ քննիչը պարտավոր է նախաքննության ընթացքում ապահովել վարության ծախսերի հատուցման հնարավորությունը, սակայն դա ինքնին չի նշանակում, որ վարույթը կարճելու մասին որոշմամբ պետք է կատարվի դրանց բաշխում: Այս լիազորության իրականացման դրսևորում կարող է համարվել գույքի արգելադրումը, բայց ոչ՝ վարության ծախսերի բաշխումը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Могилевский Г. А. Процессуальный механизм исправления описок и явных арифметических ошибок в решении суда по гражданским делам. «Международный журнал гуманитарных и естественных наук», 2022, № 3-3, стр. 66-68.

2. Колоколов Н. А. «Технические ошибки»: практика в поисках путей их исправления. «Российский судья», 2021, № 9, стр. 49-54.

References

1. Mogilevskiy G. A. Protsessual'nyy mekhanizm ispravleniya opisok i yavnykh arifmeticheskikh oshibok v reshenii suda po grazhdanskim delam [Procedural Mechanism for Correcting Clerical Errors and Obvious Arithmetic Mistakes in Civil Court Judgments]. Mezhdunarodnyy zhurnal gumanitarnykh i yestestvennykh nauk [International Journal of the Humanities and Natural Sciences], 2022, no. 3-3, pp. 66-68. (In Russian)

2. Kolokolov N. A. "Tekhnicheskiye oshibki": praktika v poiskakh putey ikh ispravleniya ["Technical Errors": Practice in Search of Ways to Correct Them]. Rossiyskiy sud'ya [Russian Judge], 2021, no. 9, pp. 49-54. (In Russian)

Արտյր Գամբարյան

Заведующий кафедрой теории права и конституционного права Российско-Армянского университета, профессор Академии государственного управления РА, доктор юридических наук, заслуженный юрист РА

РЕЗЮМЕ

Устранение недостатков вступившего в законную силу постановления о прекращении уголовного производства

В статье анализируется механизм устранения недостатков (неясностей и пробелов) во вступившем в законную силу постановлении о прекращении уголовного производства, предусмотренный частью 13 статьи 207 Уголовно-процессуального кодекса РА. Автор разграничивает общий и специальный режимы исправления недостатков, обсуждает условие неизменности существа постановления, а также отдельно анализирует вопросы, связанные с распределением процессуальных издержек. Затрагивается также законодательный пробел относительно порядка ознакомления заинтересованных лиц с решением вышестоящего прокурора.

Ключевые слова: прекращение уголовного производства, недостатки процессуального решения, устранение неясностей, восполнение пробелов, распределение процессуальных издержек, вышестоящий прокурор, законная сила, процессуальная аналогия.

Artur Ghambaryan

Head of the Department of Theory of Law and Constitutional Law of the Russian-Armenian University,
Professor of Public Administration Academy of the RA,
Doctor of Juridical Sciences, Honored Lawyer of the RA

SUMMARY

Correction of defects in a legally effective decision to terminate criminal proceedings

The article analyzes the mechanism for correcting deficiencies (ambiguities and omissions) in a final decision to terminate criminal proceedings that has entered into legal force, as provided for by Part 13 of Article 207 of the Criminal Procedure Code of the Republic of Armenia. The author distinguishes between general and special regimes for correcting deficiencies, discusses the requirement that the correction does not alter the essence of the decision, and separately analyzes issues related to the distribution of procedural costs. The article also addresses a legislative gap (omission) concerning the procedure for notifying interested parties of the supervising prosecutor's decision.

Key words: termination of criminal proceedings, defects of procedural decision, elimination of ambiguities, filling of omissions, distribution of procedural costs, supervising prosecutor, legal force, procedural analogy.

Բնագիրը ներկայացվել է 19.03.2026թ.
Ընդունվել է տպագրության 06.06.26թ.